

Op weg naar een schone en verantwoordelijke waterstofketen

gasunie

**NATUUR
& MILIEU**
Laat zien dat het kán

Op weg naar een schone en verantwoorde waterstofketen

Natuur & Milieu en Gasunie roepen de overheid op om importcriteria vast te stellen voor hernieuwbare waterstof en waterstofdragers. Hiermee worden risico's op schade in het land waar hernieuwbare waterstof geproduceerd wordt zoveel mogelijk voorkomen. Ook kan daar positieve impact worden gecreëerd. De ambities voor de import van waterstof zijn hoog. Tegelijkertijd bestaat er nog geen (import)keten voor hernieuwbare waterstof en waterstofdragers. Het is daarom nu de tijd om criteria op te stellen en werk te maken van een schone en verantwoorde waterstofketen. Hiermee wordt een belangrijke stap genomen om de Nederlandse positie als Europese waterstofhub te realiseren.

Om klimaatverandering tegen te gaan moeten we af van energie uit fossiele brandstoffen en overstappen op energie uit hernieuwbare bronnen¹. Hernieuwbare waterstof kan als energiedrager een belangrijke rol vervullen in verduurzaming daar waar directe elektrificatie niet mogelijk is, zoals in sommige industriële sectoren. Er zijn hoge ambities om in Nederland hernieuwbare waterstof te produceren. Hoewel de prognoses uiteenlopen, is het beeld dat de vraag naar hernieuwbare waterstof veel groter wordt dan het nationale aanbod van hernieuwbare waterstof. De verwachting is daarom dat aanzienlijke hoeveelheden waterstof en waterstofdragers moeten worden geïmporteerd om aan de energie- en grondstofbehoefte van de Nederlandse industrie te voldoen.

Criteria voor import hernieuwbare waterstof is noodzakelijk

De Nederlandse overheid houdt met dit potentiële tekort rekening en heeft samenwerkingsovereenkomsten gesloten met verschillende landen die mogelijk hernieuwbare waterstof kunnen leveren. Hierin is de wens uitgesproken dat de ontwikkeling van de waterstofketen in deze exporterende landen bijdraagt aan verduurzaming².

Voor de productie, het transport en de import van hernieuwbare waterstof en waterstofdragers bestaan echter nog geen standaarden. Ter vergelijking, voor de import van hernieuwbare energie bestaat het IMVO-convenant voor de Hernieuwbare Energiesector³, maar waterstof valt daar niet onder. Dat betekent dat alleen de OESO-richtlijnen gelden voor de import van hernieuwbare waterstof. Bedrijven hebben volgens deze richtlijnen de verplichting om misstanden en potentiële risico's in kaart te brengen en deze te voorkomen, te beperken of recht te zetten. Deze criteria zijn echter te algemeen om de specifieke risico's voor waterstof te adresseren. Het is dus noodzakelijk importcriteria voor de hernieuwbare waterstofketen te ontwikkelen waarmee de import van hernieuwbare waterstof kan bijdragen aan een schone en verantwoorde keten vanuit de exporterende landen⁴. Tevens is het essentieel dat in de ontwikkeling van IMVO criteria rekening gehouden wordt met bestaande wetgeving, zijnde bijvoorbeeld CSRD, CSDDD en IFC performance standards⁵. Om meer impact te maken en te

¹ Energiebesparing en het terugdringen van de energievraag zijn daarbij uiteraard een onmisbare stap.

² Zie [Kamerbrief Voortgang Waterstofbeleid](#) van 2 december 2022 en [Kamerbrief Energiediplomatie en import van waterstof](#) van 2 juni 2023.

³ Zie huidige [IMVO-convenanten hernieuwbare energie](#)

⁴ De importcriteria die uiteindelijk ontwikkeld wordt kunnen toegevoegd worden als thema aan de [MVO risico-checker](#).

⁵ [Environmental & Social Review Procedures Manual \(ifc.org\)](#)

zorgen voor een gelijk speelveld is het bovendien van belang om niet enkel in Nederland te komen tot te ontwikkelen waarmee de import van hernieuwbare waterstof kan bijdragen aan een schone en verantwoorde keten vanuit de exporterende landen⁶. Tevens is het essentieel dat in de ontwikkeling van IMVO criteria rekening gehouden wordt met bestaande wetgeving, zijnde bijvoorbeeld CSRD, CSDDD en IFC performance standards⁷. Om meer impact te maken en te zorgen voor een gelijk speelveld is het bovendien van belang om niet enkel in Nederland te komen tot een set aan criteria, maar ook in Europees verband hiervoor te pleiten. Het integraal meenemen van bestaande standaarden in de ontwikkeling van IMVO criteria zal ook hieraan bijdragen.

Naast kansen voor het exporterende land, brengen importcriteria ook veel kansen voor Nederland. Deze dragen namelijk bij aan het verbeteren van de Nederlandse propositie op de waterstofmarkt, wat essentieel is aangezien meerdere landen aanspraak maken op dezelfde waterstofbronnen. De vastgestelde criteria voor een schone en verantwoorde waterstofketen kunnen de handelsrelaties verbeteren, wat de positie van Nederland als handelspartner versterkt en Nederland aantrekkelijker maakt als bestemming voor de export van hernieuwbare waterstof. Dit helpt om de leveringszekerheid van waterstof veilig te stellen, en daarmee de toekomstige waterstofindustrie in Nederland te versterken.

Criteria voor de import van hernieuwbare waterstof

In deze oproep schetsen Natuur & Milieu en Gasunie een toekomstperspectief voor de ontwikkeling van IMVO-importcriteria voor de toekomstige waterstofketen. Verdere uitwerking en concretisering van de criteria dient in samenwerking met belanghebbenden in de keten te worden vervuld⁸. Voor een schone en duurzame keten voor hernieuwbare waterstof zetten criteria in op:

1. Het voorkomen en beperken van schade
2. Het creëren van positieve impact

1. Voorkom en beperk schade

De regering heeft onderzoek laten doen naar de specifieke risico's en kansen van hernieuwbare waterstofimport⁹. In dat onderzoek wordt een aantal risico's voor de waterstofketen benoemd. Deze risico's zijn onderstaand weergegeven en aangevuld met risico's gebaseerd op eigen onderzoek. Ze zijn verder uitgewerkt in de bijlage. De overheid kan deze lijst gebruiken als richtlijn om de importcriteria verder uit te werken om zo de bestaande risico's op schade zoveel mogelijk te voorkomen. Bij het uitwerken van de importcriteria is het aangeraden om het "do no significant harm" principe aan te houden, waarbij de gehele levenscyclus meegenomen wordt in de milieu en sociale effectanalyse¹⁰.

⁶ De importcriteria die uiteindelijk ontwikkeld wordt kunnen toegevoegd worden als thema aan de [MVO risico-checker](#).

⁷ [Environmental & Social Review Procedures Manual \(ifc.org\)](#)

⁸ Dit zijn onder andere: exploitanten van het waterstofnetwerk, energie leveranciers, havenbedrijven en investeerders.

⁹ Zie [Analysis of the Responsible Business Conduct \(RBC\) risks in the international hydrogen value chain](#), Arcadis, 28 februari 2023.

¹⁰ Zie glossary item [Do No Significant Harm](#) op de website van de Europese commissie.

Risico's hernieuwbare waterstofketen

- Waterschaarste*
- Onvoldoende hernieuwbare elektriciteit*
- Schade door landgebruik*
- Schaarste van (kritieke) grondstoffen*
- Veiligheid en ontploffingsgevaar*
- Lekkage van waterstof bij de productie en transport*
- Milieuschade door transport en infrastructuur
- Politieke (in)stabiliteit (*)
- Greenwashing

* = Risico geïdentificeerd door Arcadis, 2023

(*) = Risico geïdentificeerd door Arcadis, 2023, met toevoegingen eigen onderzoek

2. Creëer positieve impact

Voor een echt schone en verantwoorde waterstofketen moet voorkomen worden dat enkel het land dat de waterstof importeert profiteert. Het creëren van positieve impact in het waterstof-producerende land dient daarom onderdeel te zijn van de te ontwikkelen importcriteria. Dit is niet alleen een morele verplichting, maar levert ook een bijdrage aan de Sustainable Development Goals waar alle landen zich aan gecommitteerd hebben.

Het is daarbij van belang dat we niet vanuit Nederland beslissen wat een waterstof-exporterend land nodig heeft of hoe de situatie daar te verbeteren is. De landen die in de toekomst hernieuwbare waterstof gaan exporteren zijn allemaal zeer divers, met verschillende uitdagingen en behoeften. Nederland moet bij onderhandelingen een gesprek voeren over hoe positieve impact er in dat specifieke land uitziet en wat Nederland kan doen om hierin te faciliteren. Hierbij kan gedacht worden aan de volgende onderwerpen waar positieve impact te maken valt. Deze zijn verder uitgewerkt in de bijlage.

Kansen hernieuwbare waterstofketen

- Duurzame economische ontwikkeling*
- Tweevoudige energietransitie*
- Brede welvaart(*)
- Beschikbaarheid van water*

* = Risico geïdentificeerd door Arcadis, 2023

(*) = Risico geïdentificeerd door Arcadis, 2023, met toevoegingen eigen onderzoek

De weg naar een schone en verantwoorde waterstofketen moet nu worden ingezet. Met IMVO-importcriteria voor hernieuwbare waterstof en waterstofdragers worden risico's op schade in het land waar hernieuwbare waterstof geproduceerd zoveel mogelijk voorkomen én kan daar positieve impact worden gecreëerd. Een schone en verantwoorde waterstofketen versterkt hiermee de Nederlandse positie als Europese waterstofhub.